

FAVÁGÁSRA KARDOT...? – GONDOLATOK A KAPCSOLATI ERŐSZAK ÖNÁLLÓ TÉNYÁLLÁSÁRÓL *

*Kanyuk Petra Ágnes*¹²

A családon belüli erőszak természete erőteljesen társadalmi jellegű: a jelenséget „társadalmi produktumnak”,³ így végső soron valamennyiünk produktumának tekinthetjük. Ennek megfelelően annak felszámolását is alapvetően társadalmi változások elindításával, neveléssel, viselkedéstudományi kutatások hosszú távon történő hasznosításával, oktatással, a régmúlt bizonyos káros felfogásainak (olyan különböző közszájon forgó sértő mondások, mint „az asszony verve jó”, „egy atyai pofontól senkinek nem lett még baja”, stb.) megsemmisítésével lehet elérni. Természetesen ahhoz, hogy ilyen jellegű eredményekkel számolhassunk, kellő időnek kell eltelnie: ésszerűen belátható tehát, hogy a családon belüli erőszak tekintetében elengedhetetlenül szükséges a kellő jogi védelem megteremtése. (Kemény, 2004, 101.) Az sem kétséges továbbá, hogy ezen védelemben beletartozik az is, hogy bizonyos bántalmazó magatartásokat a büntetőjog eszközeivel tilalmazzunk, azonban kérdéses, hogy a kapcsolati erőszak önálló tényállásának megalkotásával⁴ hazánk a megfelelő eszközt választotta-e a családon belüli erőszakkal szembeni küzdelemben a büntetőjogi lehetőségek skálájáról, továbbá, ha ezen kriminalizáció már megtörtént, akkor hogyan tehetjük még hatékonyabbá a büntetőjog által biztosítható védelem szintjét? Az alábbiakban ezen kérdésekre keresem a választ az állam cselekvési lehetőségeit vizsgálva.

Táguló rések a falakon – alapvetések családon belüli erőszakkal kapcsolatban

A családon belüli erőszak – történetileg és földrajzilag általános – természetét az a tény határozza meg, hogy alapvetően családtagok, rokonok, ismerősök

* DOI 10.21867/KjK/2018.2.4.

¹ *Kanyuk Petra Ágnes*, egyetemi hallgató, DE-ÁJK

² A tanulmány alapjául szolgáló kutatás a Magyar Tudományos Akadémia és a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar közös, MTA–DE Közzszolgáltatási Kutatócsoportjának "Az állami szabályozó szerepek újraértékelődése a szolgáltatásokban" c. projektje keretében készült. A projektirány elhelyezésére l.: Horváth M. Tamás és Bartha Ildikó (2016) Az ágazati közzszolgáltatások rendszertanáról. In: uók.(szerk.) Közzszolgáltatások megszervezése és politikái. Merre tartanak? Budapest: Dialóg Campus, 25–37. old.

³ Szabó András (1978): A bűnözés társadalmi produktum. *Állam- és Jogtudomány*, 21. évf. 2. sz. 132. old.

⁴ Lásd 2013. évi LXXVIII. törvényt az egyes büntető tárgyú törvények módosításáról

ellen irányul.⁵ A jelenség bizonyos értelemben „fiatalnak” tekinthető, mivel megismerése csak kicsivel több, mint ötven éve kezdődött el. Ez azonban nem azt jelenti, hogy azelőtt ne lett volna jellemző a családokon belüli agresszió és brutalitás, csupán az érzékenység küszöbének változása folytán már nem hagyták, hogy azok a négy fal között maradjanak.

A családon belüli erőszak fogalma alapvetően a családtagok, illetve az intim (esetenként korábbi) partnerek közötti, tipikusan – de nem kizárólag – otthon megvalósuló erőszakcselekmények megjelölésére szolgál, a különböző szakirodalmi források azonban az ide tartozónak ítélt jelenségek terjedelmét meglehetősen eltérően értelmezik.⁶ A szűkebb felfogás a partnerkapcsolaton belüli bántalmazásokat érti alatta, míg mások – elsősorban a gyermekvédelmi érdekekre fókuszálók – kiterjesztően értelmezve, a közös háztartásban élők vagy rokonok közötti valamennyi erőszakot ide sorolják, beleértve a családszerű helyzetben nevelkedőket, és az intézményben élőkkel szembeni, ún. rendszerabúzust is. Végül pedig a közéleti megközelítés azokat a bántalmazó magatartásokat tartja idesorolhatónak, amelyek ebben az elrendezésben (tehát a családban) jelennek meg.⁷ A csoportosítás tekintetében a családon belüli erőszak egyes típusait a bántalmazás jellege, (mint fizikai erőszak, elhanyagolás) illetve a sértettek (mint gyermek, házastárs) szerint szokás kategorizálni.

A fogalmi és osztályozásbeli bizonytalanságok jól jelzik a családon belüli erőszak megragadásával kapcsolatos alapvető sajátosságot. A családban, mint rendszerben megjelenő bántalmazások ugyanis egymástól nehezen választhatók el: az adott erőszak közvetlen érintettjein túl a család további tagjai sem tekinthetők kívülállóknak – valamilyen módon ők is részesei az eseményeknek, azok az ő életükre is jelentős hatással bírnak.⁸ Éppen ezért mind a konfliktus feltárásához, mind pedig annak kezeléséhez úgy juthatunk a legközelebb, ha ezt az egységben gondolkodó szemléletet tesszük magunkévá. Ezen megközelítés ráadásul nemcsak a különböző személyek viszonylatában érvényes, áthatja az egyes személyek tekintetében jelentkező bántalmazásokat is. A kutatások, illetve a tapasztalatok szerint ugyanis az egyes típusok szinte soha nem jelentkeznek különállóan, hanem általában együtt, egymást váltva, egy folyamat részeként mutatkoznak meg. Az „asszonyverés” például többnyire párosul a folyamatos lelki kínzással, és gyakran kiegészül a nemi erőszakkal is. Ezen

⁵ Kerezsi Klára (1998): Az erőszakos bűnözés. In: Gönczöl Katalin – Korinek László – Lévai Miklós (szerk.): *Kriminológiai ismeretek, bűnözés, bűnözéskontroll*. Budapest: Corvina Kiadó, 165. old.

⁶ Virág György (2006): Családon belüli erőszak. In: Gönczöl Katalin – Kerezsi Klára – Korinek László – Lévai Miklós (szerk.): *Kriminológia – Szakkriminológia*. Budapest: CompLex, 380. old.

⁷ Virág (2006): *i.m.* 380–381. old.

⁸ Virág (2006): *i.m.* 382. old.

szemlélet indokolja azt is, hogy a családon belüli erőszakra szociológiai jelenségként, kriminológiai entitásként érdemes tekintenünk: ugyanis, míg azt a bűnözést társadalmi jelenségként vizsgáló kriminológia egységként tudja kezelni, a normatív kategóriákkal operáló anyagi jog erre nem, illetve csak nehezen volna képes.⁹

Kiemelést érdemel az is, hogy a családon belüli erőszak további szempontokból nézve is sajátos. Egyrészt ezen esetekben az erőszak a hatalom fenntartását szolgálja, az erőszak és a bántalmazottak tettei között nincs semmilyen összefüggés.¹⁰ Másrészt sajátos azért is, mivel abban a közegben fordul elő, amely méltóságot, egyenlőséget, anyagi biztonságot, pszichikai támaszt, emocionális feltöltődést kellene hogy jelentsen a család minden tagja számára; az erőszakot alkalmazó pedig éppen az áldozat hozzátartozója, akinek védelmet, támogatást kellene nyújtania. Végül pedig az elkövető és az áldozat között sajátos érzelmi, családi kapcsolat van, amely a társadalmi konvenciókkal kiegészülve igen erős látenciát alapoz meg, az áldozatok sokszor titkolják, szégyellik és ezért el is tűrik az erőszakot.

A kapcsolati erőszak tényállásának kritikája a családon belüli erőszakkal szembeni hatékony érvényesülésének tükrében

A családon belüli erőszak imént tárgyalt természetének hozadéaként rögzíthetjük, hogy az – mint a kriminológia tudománya által kimunkált fogalom – az emberi jogot sértő magatartások igen széles körét fedi le, amelyek mind társadalomra veszélyességükben, mind büntetőjogi tilalmazottságukban eltérnek egymástól. E cselekmények szankcionálása már korábban is jelen volt büntetési rendszerünkben, azonban a családon belüli erőszak kriminalizálása a civil mozgalmak nyomása, valamint az egyre nagyobb számban megjelenő kutatási eredmények katalizátorszerű szerepének folytán, más országokhoz hasonlóan, hazánkban is új elemekkel színezett lendületet vett.¹¹

A jogalkotó több stratégiában is elkötelezte magát az anyagi büntetőjogon kívül eső jogintézmények, rendelkezések kidolgozása mellett, ennek egyik példaként a távoltartó rendelkezés bevezetését tartotta járható útnak, önálló büntetőtényállás létrehozását azonban sokáig nem tartotta indokoltnak. Végül ezt a több, mint tízéves periódust az új Büntető Törvénykönyv megalkotása és hatályba léptetése zárta le.¹² Ez ugyanis a nők elleni erőszakkal szembeni

⁹ Virág (2006): *i.m.* 379. old.

¹⁰ Szepesházi Péter (2016): Koordinált Közösségi és Hatósági Felelősségvállalás a kapcsolati erőszak ellen: beszámoló a Duluth Modellről szóló budapesti kerekasztal-tanácskozásról. *Családi Jog*, 14. évf. 1. sz. 24. old.

¹¹ Virág (2006): *i.m.* 394. old.

¹² 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

fellépés ügyét képviselő, mindvégig egy komplex, átfogó jellegű tényállás megalkotását szorgalmazó hazai civil szervezetek számára jó lehetőséget jelentett arra, hogy a hazai büntetőjogban is megjelenjen az általuk képviselt – és a nemzetközi szervezetek által is elvárt – irányvonal, amely népi kezdeményezésükre meg is valósult a kapcsolati erőszak önálló tényállásának megalkotásával.¹³

A kapcsolati erőszak tényállásának kritikája a családon belüli erőszakkal szembeni hatékony érvényesülésének tükrében - A „bűnöst meg kell büntetni”?

A tárgyalt tényállás meglehetősen feszült körülmények között került elfogadásra, amelyet számos apró csavar is tovább fokozott. A civil szféra munkája eredményesnek bizonyult, azonban végül mégis csak egy, a szándékukhoz képest szűkebb alkalmazási körű tényállás jött létre. Mind a tényállás elfogadását követő közleményükben, mind további munkájukban a folyamatos korrekcióra törekedtek.¹⁴ A figyelemre méltó kezdeményezések mellett azonban olyan törekvésekkel is találkozhatunk, amelyek a fogalom egységét megbontva, azt egyenesen a nők elleni erőszak szinonimájává tennék, amely ellentmondana a férfiak sérelmére elkövetett erőszakról beszámoló empirikus vizsgálatok eredményének.¹⁵ Mindezek hatására mind a törvény indokolásának, mind a vonatkozó közleményeknek is központi elemét képezte a családon belüli erőszak elleni, minél erőteljesebb fellépés.¹⁶

A kapcsolati erőszak önálló tényállásként való szabályozásának expressis verbis célkitűzése volt, hogy hatékonyabban, egyszerűbben szigorúbban lépjen fel a családon belül erőszakos magatartást tanúsító személyekkel szemben. Felmerül azonban, hogy ennek az üzenetnek a hangsúlyozása nem tesz jót a szabályozás irányának, a kérdés vizsgálatának érzelmi alapokra helyezése ugyanis mintegy szemellenzőként teríti elénk a „bűnöst meg kell büntetni” tételt.¹⁷

Ilyen módon éppen a jelenség sajátosságait adó tényezőkről nem veszünk tudomást, figyelmen kívül hagyjuk annak a fentebb már ismertetett egységét,

¹³ Az Országos Választási Bizottság 76/2012. határozata alapján.

¹⁴

http://www.patent.org.hu/dokumentumok/sajtokozlemenek/nok/Sajtokozlemeney_2013._junius_1_5.pdf (letöltés dátuma: 2018. február 19.)

¹⁵ Spronz Júlia (2016): *A jog hálójában*. Budapest: PATENT Egyesület.

¹⁶ <http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/csalad-es-ifjusagugyvert-felelos-allamtitkarsag/hirek/a-kormany-minden-erejevel-vedi-a-noket-es-a-gyermekeket> (letöltés dátuma: 2018. február 19.)

¹⁷ Visontai-Szabó Katalin (2013): A családon belüli erőszak pszichológiai és jogi kérdései. *Családi Jog*, 11. évf. 1. sz. 9–18. old

valamint a megnyilvánuló erőszaknak a speciális jellegét is. A szemellenző takarásában nem látjuk, hogy mennyire szorosan összefüggő sorsokról van szó: amennyiben ugyanis egy kapcsolatban a rendszeresen bántalmazott fél példáját szemügyre vesszük, láthatjuk, hogy az ő helyzetére – és azzal együtt esetlegesen gyermekére – egy szigorúbb büntetéssel fenyegető rendszer nem lesz tényleges hatással. Az esetek többségében az áldozatok félelmükben, izoláltságukban, kilátástalanságukban nem mernek élni a büntetőjogi eszközökkel, ha pedig valamilyen módon az ügy mégis ilyen útra terelődne, egzisztenciálisan maguk is megsínylenék annak kimenetelét. Balzac szavaival élve: „*megalkusznak a szerencsétlenséggel: megszokják, s a reménység elviselhetővé teszi a kegyetlenséget.*”¹⁸ Már e gondolatmenetre tekintettel is kijelenthetjük, hogy a családon belüli erőszakos cselekmények esetében a helyzetek rendkívül komplexek, messze meghaladják a büntetőjog lehetőségeit.¹⁹

Az erőszakos cselekmények másik oldalát vizsgálva sem találunk indokot a szigorításra. Történelmileg ugyanis igazolttá vált, hogy a büntetéstől való félelem nem képvisel olyan visszatartó erőt, mint ahogyan azt sokan vélelmezik. A felismerések ellenére azonban a történelem során mindig nagy volt és nagy is maradt a kísértés a hatékony bűnmegelőzés leegyszerűsített kezelésére, a represszió növelésére, napjainkban pedig egyre növekszik az igény a szigorúbb büntetések iránt.²⁰ Az államok többségében, köztük hazánkban is, a jogszabályok megelőző hatásának túlbecsülése él, – Lawrence W. Sherman gondolatait idézve – „*büntetőjog hálója egyre jobban szétterül, hogy több magatartást és embert öleljen fel.*”²¹ Mindez az imént alkotott példa esetében is megállja a helyét. A társadalom részéről egyértelmű igény jelentkezik a bántalmazó megbüntetésére, holott az adott szituációban pusztán a szigorú büntetéssel való fenyegetettség nem jelent visszatartó erőt, nem fogja gátolni szokásos viselkedésében, nem ez által kezdi haragját más módon kezelni.

Az esetek különleges körülményeinek értékelése

A kérdést tovább árnyalja ezen harag minőségének, az egyes esetek körülményeinek feltárása. Példának okáért a tapasztalatok szerint a bántalmazási eseteket javarészt alkoholos befolyásoltságból eredő agresszió szüli.²² A Ranschburg Jenő gyermekpszichológus által ismertetett esetben az

¹⁸ Balzac, Honoré de (1978): *Elveszett illúziók*. Budapest: Európa Könyvkiadó, 538. old.

¹⁹ Pápai-Tarr Ágnes (2015): A kapcsolati erőszak kritikai megközelítésben. *Magyar Jog*, 62. évf. 11. sz. 627. old.

²⁰ Kerner, H. J. (1993): Elméleti és kutatási témák a nemzetközi kriminológiában. In: Gönczöl Katalin (szerk.): *A társadalmi-politikai változások és a bűnözés, a XXI. század kihívása*. Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, 172. old.

²¹ Bakóczy Antal – Sárkány István (2001): *Erőszak a bűnözésben*. Budapest: BM Kiadó, 371. old.

²² <http://valasz.hu/itthon/anyad-is-szucsol-9479> (letöltés dátuma: 2018. február 19.)

apa egyenesen kisfia életére tört, amely kísérletet az anya hiúsította meg. Mindezek ellenére a férfivel, „*ha nem ivott, nem volt semmi baj*”, és a gyermek is szorosán ragaszkodott hozzá. Annyira, hogy találkozásukra még az esetet követően is határozottan igényt tartottak, a szakemberek arra „*kénytelenek voltak*” heti egy alkalommal lehetőséget adni. A felvázolt eset egyértelműen a „*megbocsáthatatlan cselekmények*” kategóriájába tartozik, és csak az anya közbelépésének köszönhetően nem fordult tragikus végkifejletbe. Ezzel együtt azonban érzékletesen szemlélteti az alkoholfogyasztás családokra gyakorolt, végzetes következményeit, ezzel együtt pedig az ilyen jellegű, és ehhez hasonló, valamint ennek következményeként jelentkező egyéb problémák kezelésének fontosságát. A családon belüli erőszak esetei ugyanis korántsem csak fehérek vagy feketék: a rettenetes cselekmények mögött komoly problémák állnak, konfliktusok, amelyek specialitásuknál fogva másképpen kezelhetők, és amelyeket – szintén a speciális jelleghez mérten – kezelni is kell. Az elkövetők alapvetően nem az erőszakos cselekményekre törekedve választanak párt, házasodnak meg, alapítanak családot, éppen ezért érdemes óvatosságnak lenni, mikor a családon belüli erőszak eseteinek megoldását a tárgyalóteremben kívánjuk látni, egyre és egyre szigorúbb szankciók által övezve.

További specialitásként fontos kiemelni, hogy a családon belüli erőszak tekintetében az azonnali, látható jelekhez képest *lényegesen kiterjedtebb hatásokkal* kell számolnunk, a folyamat továbbgyűrűzésének megállítása, egyben a megelőzés valamennyi szereplő esetében kiemelt, a szigorú fellépéshez képest jóval több eredménnyel szolgáló feladat.²³ A megfelelő segítség az áldozatok esetében elengedhetetlen, ennek hiányában sokféle fizikai, lelki betegséggel, függőséggel (alkohol, drog, gyógyszer, étkezési zavarok stb.) és életviteli nehézséggel küzdhetnek, és nem ritka a kriminális viselkedés sem, ők maguk is gyakran válnak elkövetővé, bántalmazóvá. Melléjük az elkövetők segítése sem mellőzhető, a szakmai eljárások és a szervezetek közötti együttműködések egyedül ilyen módon képesek eredményesen megszakítani az erőszak első generációs körforgását, átörökítését.

Külföldi modellek tanulsága

A családon belül elkövetett cselekmények kriminalizálásának kérdésében érdemes kitekintnünk az egyéb jogrendszerekben érvényesülő sikeres modellekre, vizsgálva, vajon miben áll azok „titka”.

Spanyolországban sui generis tényállás alkotására került sor, amely része az immár spanyol modellként emlegetett, a családon belüli erőszak tekintetében

²³ Herczog Mária (2009): A családon belüli erőszak jelentésváltozásai és helyzete Magyarországon. In: Nagy Ildikó – Pongrácz Tiborné (szerk.): *Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről*. Budapest: TÁRKI – Szociális és Munkügyi Minisztérium, 197-210. old.

kimunkált speciális intézményrendszernek és cselekvési programnak.²⁴ Ennek részeként a spanyol speciális bíróságok gyors, a kormány által kidolgozott eljárási rend keretei között dolgoznak, munkájuk akár néhány napon belüli döntéshozatalt eredményez. Az állam továbbá különleges, kifejezetten a nemi alapú erőszak eseteire specializálódott rendőri egységeket is működtet, amelyek tagjait pszichológusok, bírók és szociális munkások képzik ki.²⁵

Skóciában nem számolhatunk sui generis tényállással, ugyanakkor a bírói és a rendőri szervezetrendszernek a spanyol modellhez hasonló átszervezésével a skótok is komoly sikereket értek el. A különleges bíróság minden tagja a témában jártas, elismert szakember, így az eljárás során segítik a sértettet abban, hogy az események felidézése a lehető legkíméletesebben történjen, valamint ilyen módon eredményesebben ismerik el a családon belüli erőszakos esetek megtörténtét is. A rendőrség munkája is figyelemre méltó, külön csapatok foglalkoznak a családon belüli erőszakkal kapcsolatos esetek felderítésével.²⁶

Szintén nincs önálló büntetőjogi tényállása Ausztriában sem a családon belüli erőszaknak, ellenben a tárgyban külön szövetségi törvényt alkottak. Továbbá a „három lábbon álló” rendszerben az igazságszolgáltatás szorosan együttműködik a rendőrséggel, kiegészítve egy komplex, egész országra kiterjedő ellátórendszerrel, amelybe a civil szervezeteket szerződéses formában (nem pedig az egyébként szokásos ad hoc jelleggel, kapacitásuktól függően) kapcsolták be.²⁷

Áttekintve néhány kiemelkedő példát, megállapíthatjuk: a hatékony fellépés alapvetően nem ott dől el, hogy az adott államban létezik-e sui generis tényállása a családon belüli erőszaknak. A siker záloga inkább egy komplex rendszer kiépítésében keresendő, amelyben akár önálló tényállás mellett, akár anélkül különleges bíróságok felállításával, a bírák és jogászok speciális képzésével, kiterjedt rendőri szervezetrendszerrel és – természetesen ehhez elengedhetetlen módon – megfelelő anyagi bázissal támogatva igencsak jelentős eredményeket lehet elérni.

Anyagi jogi értékelés

Végezetül, bár vizsgálatunk nem a kérdés anyagi jogi oldalával foglalkozik, mégis megköveteli, hogy feltegyük a kérdést: volt büntető anyagi jogi értelme a sui generis tényállás megalkotásának? A kérdésre természetesen a szakirodalom

²⁴ Kemény Gábor (2005): A családon belüli erőszak elleni hatékonyabb fellépésről de lege ferenda. *Beltügyi Szemle*, 53. évf. 9. sz. 47–52. old.

²⁵ <http://dieip.hu/wp-content/uploads/2013-2-19.pdf> <http://dieip.hu/wp-content/uploads/2013-2-19.pdf> (letöltés dátuma: 2018. február 19.)

²⁶ *Uo.*

²⁷ Balogh Lídia – Matolcsi Andrea (2009): Vélemények a családon, illetve párkapcsolaton belüli erőszak elleni állami fellépés lehetőségeiről. *Rendészeti Szemle*, 57. évf. 12. sz. 90. old.

– többek között a szabályozás óta eltelt kevés időre is tekintettel – nem ad konkrét választ, annak eldöntését a majdani gyakorlatra bízta. Az azonban bizonyos, hogy a tényállás számos dogmatikai kérdést vet fel, mindenképpen szükséges például tisztázni, hogy már két elkövetési magatartás kifejtése esetén is megvalósulhat-e a bűncselekmény, avagy megmarad-e a rendszeresség, amely meg nem határozható számú, viszont kettőnél kétségtelenül több elkövetési magatartásra enged következtetni.²⁸ Ahogyan bizonyos az is, hogy a megemelt büntetési tételek alkalmazása az eseteknek csak alacsony hányadában eredményezi majd a megkívánt, valódi szigorot ahhoz képest, mintha a cselekményt a már régebben is létező bűncselekmények szerint minősítenénk.²⁹

Mindezekre tekintettel megállapíthatjuk, hogy a vizsgált tényállás alapvetően nem nyújt magasabb szintű védelmet a korábbi megoldásnál, sőt, épp a kívánt hatás ellenkezőjét éri el. Ugyanis pusztán a létével, különösen pedig az általa felvetett, nyitott szakmai kérdésekkel kétségtelenül megbonyolította a büntetőjog eddigi rendszerét, továbbá több, fentebb tárgyalt aspektusból szemlélve pedig még a családon belüli erőszak sajátságait is figyelmen kívül hagyta.

Záró gondolatok, javaslatok

Vizsgálatunk végére érve megállapíthatjuk, hogy a kapcsolati erőszak tényállása már önmagában is számos kérdést vet fel, fejtörést okozva a jelen és a jövő jogalkalmazói számára egyaránt. A tényállás a családon belüli erőszak viszonylatában még kevésbé minősülhet hatékony eszköznek, ugyanis egy önmagában is problematikus, a jelenség karakterétől távol álló tényállás megalkotásával hívja segítségül a büntetőjogot, ezzel tovább bonyolítva az egyébként is összetett kérdéskört, magasabb védelem nyújtása nélkül.

Javaslatok az anyagi jogon “túl”...

Mindezek tanulsága alapján véleményem az, hogy a családon belüli erőszak megfékezéséhez – ahogyan az a sikeres külföldi modellek tekintetében is bizonyosságot nyert – egy komplex rendszerben kell gondolkodnunk, ugyanis Martin Luther King gondolatai mentén, ahogyan a „gyilkosság meggyilkolásával” sem gyilkolhatjuk meg a gyilkost magát,³⁰ úgy a szigorú szankciókra való törekvés sem hozhat valódi eredményt a jelenség tekintetében.

²⁸ Pápai-Tarr (2015): *i.m.* 627. old.

²⁹ *Uo.* 626-627. old.

³⁰ Carson, Clayborne (2001): *A Call to Conscience: The Landmark Speeches of Martin Luther King, Jr.* New York: Ipm/Warner Books, pp. 121.

Az idézett citátumnál maradva, a „sötétség nem szolgálhat kiútként a sötétségből, arra egyedül a fény képes”: esetünkben ez alatt a csöndre felesküdt boldogtalan családok megszólaltatását kell értenünk³¹, olyan eszközöket kell keresnünk, amelyekkel elérhetjük, hogy a családon belüli tragédiák ne maradjanak rejtve, az áldozatok merjenek segítségért folyamodni, a rendszer pedig tekintettel legyen a szereplők lehető legszélesebb körére.

A felhívott modellekkel párhuzamosan, hazánkban is szükséges volna egy kifejezetten *családon belüli erőszakkal foglalkozó bíróság* létrehozására, a bírósági dolgozók folyamatos, speciális képzésére, valamint részükre iránymutatás kidolgozása, a tárgyalótermi empátia erősítésére.³²

Emellett fontos a rendvédelmi szervek képzése, különleges, a családon belül elkövetett jogsértések specialitásaira tekintettel lévő – civil ruhában, a környezet számára fel nem ismerhető módon közreműködő – egységek létrehozása is. Kiemelt szerepe van továbbá a kérdés eredményes kezelésében a médiának. Egyrészt szükség van arra, hogy a kormány kampányokkal hívja fel a figyelmet a problémára, a lehetséges megoldásokra, mindeközben minél szélesebb rétegekhez eljuttatva az üzenetét; másrészt alapvető fontossággal bír az is, hogy a média részéről határozottabb, egyértelműbb legyen az állásfoglalás,³³ amely semmiképp nem mutat pártfogó magatartást az ilyen jellegű cselekményekkel vádolt hírességekkel, és azoknak súlyát a valósághoz mértén ábrázolja. Mindez hozzájárul a családon belüli erőszak iránti közösségi tolerancia csökkentéséhez, amelynek folytán pedig az elkövető sem hivatkozhatna sikeresen a bántalmazott látszólagos vagy valós hibáira, elterelve a figyelmet akár az akkor még rejtett erőszakos magatartásáról.³⁴ Hazánk az ilyen és hasonló jellegű megoldásokban komoly előrelépést mutat a közelmúltban³⁵, ugyanis 2017-ben, a korábbi évekhez képest példátlan módon csaknem három milliárd forintot fordítunk a kapcsolati erőszak áldozatainak megsegítésére. A forrásokból többek között titkos menedékházakat, krízisközpontokat hoztak létre, továbbá azt szeretnék, hogy minél szélesebb körben – többek között szociális munkások, pedagógusok, rendőrök – kapnának speciális tudást, amellyel felismerik a bajt és tudnak segíteni. E mellett a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság ajánlása szerint az ilyen témájú híreknél fel kell tüntetni azt az elérhetőséget is, ahol az áldozatok

³¹ Winterson, Jeanette (2013): *Miért lennél boldog, ha lehetsz normális?* Budapest, Park Könyvkiadó, 16. old.

³² Szepesházi (2016): *i.m.* 50. old.

³³ Balogh–Matolcsi (2009): *i.m.* 89. old.

³⁴ Szepesházi (2016): *i.m.* 51. old.

³⁵ <https://mno.hu/belfold/kapcsolati-eroszak-116-milliardot-forditanak-a-kriziskozpontokra-2392175> (letöltés dátuma: 2018. február 19.)

segítséget tudnak kérni, a szenzációkeltés helyett arra felhívva a figyelmet, hogy van segítség, van hova fordulni.³⁶

Fontos kiemelni továbbá, hogy olyan, a családon belüli erőszak tekintetében ígéretesnek látszó eszközöknek, mint a resztoratív technikáknak, a kapcsolatügyeleti és tettes-áldozat mediációnak vagy a családi csoport konferenciáknak az ismertsége és elfogadottsága hazai viszonylatban nagyon csekély, sőt, a témával kapcsolatos érdekvédő szervezetek kifejezetten nem pártolják azokat a törekvéseket, amelyek a családon belüli erőszak esetében alternatív technikákat kívánnak használni, miközben az ENSZ nők elleni minden formájú erőszak megszüntetését célzó Bizottsága bátorítja a mediáció tanítását és jogi, szakmai protokollokkal szabályozott használatát.³⁷

...és az anyagi jogon “innen”

A jelenség alapvető, társadalmi meghatározottságán túl nem mehetünk el a kérdés anyagi jogi vetülete, a büntetőjogi eszközök szükségességének kérdése mellett sem. Ez utóbbiak megválasztásánál azonban arra kell törekednünk, hogy azok valóban az ilyen cselekmények visszaszorítására irányuljanak, és ne hagyjuk, hogy az eszköz kiüresedjen. Ebben természetesen szerepe van az anyagi jogilag helyes forma megválasztásának is. Ezzel kapcsolatban megalapozott azon álláspont,³⁸ amely új tényállás helyett a már meglévőket az ún. „kvázi hozzátartozó” sérelmére történő elkövetés tekintetében bővítené minősített esettel. Ezzel ugyanis mód nyílna a büntetési tétel emelésére, továbbá a ténylegesen szigorúbb halmazati büntetés kiszabására – miközben szem előtt tartanánk Karl Krohne figyelmeztetését is, miszerint, ha nem vigyázunk „*a kard, amit favágásra használunk, megtagadja a szolgálatot a háborúban.*”³⁹

Források jegyzéke:

- Bakóczi Antal – Sárkány István (2001): *Erőszak a bűnözésben.* Budapest: BM Kiadó.

³⁶ http://nmhh.hu/dokumentum/1456/klaszifikacios_ajanlas_20110719.pdf (letöltés dátuma: 2018. február 19.)

³⁷

https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/CEDAW_C_GC_33_7767_E.pdf (letöltés dátuma: 2018. február 19.)

³⁸ Pápai-Tarr (2015): *i.m.* 627. old.

³⁹ Sós-Tóth Adrienn (2006): A rövid tartamú szabadságvesztés dilemmái. *Börtönügyi Szemle*, 25. évf. 4. sz. 13–28. old.

- Balogh Lídia – Matolcsi Andrea (2009): Vélemények a családon, illetve párkapcsolaton belüli erőszak elleni állami fellépés lehetőségeiről. *Rendészeti Szemle*, 57. évf. 12. sz. 81–104. old.
- Balzac, Honoré de (1978): *Elveszett illúziók*. Budapest: Európa Könyvkiadó.
- Carson, Clayborne (2001): *A Call to Conscience: The Landmark Speeches of Martin Luther King, Jr.* New York: Ipm/Warner Books.
- Fehér Lenke (1997): Bűnözés és prostitúció. In: Lévai Katalin – Tóth István György (szerk.): *Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről, 1997*. Budapest, TÁRKI Munkaügyi Minisztérium, 139–150. old.
- Gilányi Eszter (2015): *A nők elleni erőszak és magyar büntetőjogi szabályozása a nemzetközi elvárások tükrében*. Phd értekezés. Miskolc, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.
- Herczog Mária (2009): A családon belüli erőszak jelentésváltozásai és helyzete Magyarországon. In: Nagy Ildikó – Pongrácz Tiborné (szerk.): *Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről*. Budapest, TÁRKI – Szociális és Munkaügyi Minisztérium, 197–210. old.
- Kemény Gábor (2004): A családon belüli erőszak jogi prevenciója és büntetése a magyar jogrendszerben. In: Korinek László – Köhalmi László – Herke Csongor (szerk.): *Emlékkönyv Irk Albert Egyetemi Tanár Születésének 120. Évfordulójára*. Pécs, Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata, 85–101. old.
- Kemény Gábor (2005): A családon belüli erőszak elleni hatékonyabb fellépésről de lege ferenda. *Belügyi Szemle*, 53. évf. 9. sz. 40–59. old.
- Kerecsi Klára (1998): Az erőszakos bűnözés. Gönczöl Katalin – Korinek László – Lévai Miklós (szerk.): *Kriminológiai ismeretek, bűnözés, bűnözéskontroll*. Budapest: Corvina Kiadó, 155–171. old.
- Kerner, H. J. (1993): Elméleti és kutatási témák a nemzetközi kriminológiában. In: Gönczöl Katalin (szerk.): *A társadalmi-politikai változások és a bűnözés, a XXI. század kihívása*. Budapest, Magyar Kriminológiai Társaság, 171–187. old.
- Morvai Krisztina (1998): *Terror a családban*. Budapest, Kossuth Kiadó.
- Pápai-Tarr Ágnes (2015): A kapcsolati erőszak kritikai megközelítésben. *Magyar Jog*, 62. évf. 11. sz. 620–627.
- Sós-Tóth Adrienn (2006): A rövid tartamú szabadságvesztés dilemmái. *Börtönügyi Szemle*, 25. évf. 4. sz. 13–28. old.

- Spronz Júlia (2016): *A jog hálójában*. Budapest: PATENT Egyesület.
- Szabó Alexandra (2013): Családi (v)iszonyok. A családon belüli erőszak önálló büntetőjogi törvényi tényállásának dilemmái. In: *De Iurisprudencia et Iure Publico*, 7. évf. 2. sz. 1–33. old.
- Szabó András (1978): A bűnözés társadalmi produktum. *Állam- és Jogtudomány*. 21. évf. 2. sz. 132–189. old.
- Szepesházi Péter (2015): A családon belüli erőszak megítélésének egyes rendszerszintű problémái – érvek a Páneurópai Jogász Unió jogegységi határozattervezete mellett. In: *Családi Jog*, 13. évf. 3. sz. 23–27.
- Szepesházi Péter (2016): Koordinált Közösségi és Hatósági Felelősségvállalás a kapcsolati erőszak ellen: beszámoló a Duluth Modellről szóló budapesti kerekasztal-tanácskozásról. *Családi Jog*, 14. évf. 1. sz. 50–51. old.
- Tamási Erzsébet (2006): *Bűnös áldozatok*. Budapest, BM Duna Palota.
- Váradi Erika – Gilányi Eszter (2013): A családon belüli erőszak és a magyar szabályozási törekvések. In: Stipta István (szerk.): *Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai 12.*, Miskolc, Gazdász-Elasztik Kft., 518–527. old.
- Virág György (2006): Családon belüli erőszak. In: Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Korinek László – Lévay Miklós (szerk.): *Kriminológia – Szakkriminológia*. Budapest: CompLex, 378–398. old.
- Visontai-Szabó Katalin (2013): A családon belüli erőszak pszichológiai és jogi kérdései. *Családi Jog*, 11. évf. 1. sz. 9–18. old.
- Winterson, Jeanette (2013): *Miért lennél boldog, ha lehetsz normális?* Budapest, Park Könyvkiadó.

- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 2013. évi LXXVIII. törvény egyes büntető tárgyú törvények módosításáról.
- 45/2003. (IV. 16.) OGY határozat a családon belüli erőszak megelőzésére és hatékony kezelésére irányuló nemzeti stratégia kialakításáról.
- *H/7685. számú országos népi kezdeményezés.*
- https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/CEDAW_C_GC_33_7767_E.pdf

- http://nmhh.hu/dokumentum/1456/klasszifikacios_ajanlas_20110719.pdf
- Sümeg Noémi (2004): *Anyád is szürcsöl.* Forrás: <http://valasz.hu/itthon/anyad-is-szuresol-9479>
- Péli-Toóth Viktória (2013): *Egy új „divat”, avagy komoly probléma a családon belüli erőszak?* Forrás: <http://www.mabie.hu/node/2161>
- *L'Espagne traque les hommes violents.* Forrás: <http://www.europartv.europa.eu/fr/player.aspx?pid=31889a17-f71a-4b52-9878-0add6ed4c668>
- *Inside Scotland's only domestic abuse court.* Forrás: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/8672758.stm (2018-02-01)
- *General recommendation on women's access to justice.* CEDAW/C/GC/33, 23 July 2015. 21-22. Forrás: http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/CEDAW_C_GC_33_7767_E.pdf
- *A kormány minden erejével védi a nőket és a gyermekeket.* Forrás: <http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/csalad-es-ifjusagugyert-felelos-allamtitkarsag/hirek/a-kormany-minden-erejevel-ved-i-a-noket-es-a-gyermekeket>
- *Jó, de még nem elég – kapcsolati erőszak a Btk.-ban.* Forrás: http://www.patent.org.hu/dokumentumok/sajtokozlomenyek/nok/Sajtokozlomeny_2013_junius_15.pdf
- *Kapcsolati erőszak: 1,16 milliárdot fordítanak a krízisközpontokra.* Forrás: <https://mno.hu/belfold/kapcsolati-eroszak-116-milliardot-forditanak-a-kriziskozpontokra-2392175>